

УДК 355.02

Фатальчук А. В.;
Жупінський П. О.;
Возний А. Ф.

Центр воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, Київ

Способи забезпечення матеріально-технічними ресурсами потреб Збройних Сил у мирний час та особливий період

Резюме. У матеріалах статті розглядаються способи щодо матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України та особливості застосування офсетних технологій у мирний час та особливий період.

Ключові слова: офсет, офсетна діяльність; матеріальне забезпечення; військова логістика; антитерористична операція; збройні сили.

Постановка проблеми. Досвід більш ніж двадцять років незалежності та проведення антитерористичної операції (АТО) показує, що ні в який інший час не приділяється стільки уваги пошукам додаткових джерел фінансування Збройних Сил та інших військових формувань, як у роки політичних і економічних випробувань для держави.

Перехід від радянської планової до ринкової економіки привів до суттєвих змін господарської системи, що склалася, і економічних стосунків. Напружене формування прибуткової частини державного бюджету загострило проблему залучення додаткових фінансових джерел ресурсного забезпечення оборони. І це закономірно, оскільки в умовах обмеженого ресурсного забезпечення Збройних

Сил України та інших військових формувань необхідність залучення засобів, отриманих з додаткових джерел, понад тих що затвержені державним бюджетом, представляється цілком логічним як способи вирішення протиріччя між потребами і ресурсним забезпеченням національної оборони [1-5].

Метою статті є надання пропозицій щодо ефективного матеріально-технічного забезпечення в мирний час та особливий період.

Виклад основного матеріалу. Крім бюджетних фінансових джерел можна виділити наступні способи забезпечення матеріально-технічними ресурсами потреб Збройних Сил України, які набули реалії під час проведення АТО. До них відносяться (рис. 1):

Рис. 1

державні облігаційні займи;
придбання матеріальних ресурсів для потреб ЗС за кордоном за офсетними схемами;
добровільні внески населення на потреби ЗС;
волонтерська діяльність;

відновлення озброєння та військової техніки (ОВТ), що знято з озброєння, або знаходиться на реалізації до народного господарства.

Ці способи мають пряме відношення до поняття "логістика", під якою у найширшому сучасному сенсі називають будь-які процеси,

пов'язані з плануванням, закупівлею, транспортуванням, зберіганням та обробкою будь-яких предметів.

Логістика – це основа організації Збройних Сил у мирний час та особливий період.

Проблема України не стільки у відсутності ресурсів для ведення бойових дій, а в неспроможності діючої в Україні системи логістики ефективно розпорядитися наявними ресурсами, провести прозорі закупівлі, сформулювати об'єктивні запити, поставити в центр уваги потреби конкретного солдата на передовій. Неefективна логістика, відсутність необхідного матеріально-технічного забезпечення, практично все доводиться удосконалювати на ходу – один із чинників, з яким прийшлося зіткнутися Збройними Силами під час проведення АТО.

Питання мобілізації додаткових фінансових та інших джерел ресурсного забезпечення на сьогоднішній день потребують розвитку та удосконалення в системі економічної роботи в Збройних Силах України.

Існуюча система матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил в мирний час та в особливий період включає:

органи військового управління Збройними Силами України;

структурні підрозділи Генерального штабу Збройних Сил України;

структурні підрозділи МОУ;

Міністерство фінансів України;

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України;

постачальники ОВТ та МТЗ, виконавці мобілізаційних завдань;

інші центральні органи виконавчої влади, які забезпечують потреби оборони, громадські організації;

об'єднані центри, склади, бази, арсенали.

Коротко проаналізуємо способи забезпечення матеріально-технічними ресурсами потреб Збройних Сил.

Бюджетне фінансування здійснюється в рамках державних програм реформування та розвитку ЗС України та озброєння. Однак якість виконання цих програм до цього часу залишається низькою, незадовільною, що не дозволяє провести масове та своєчасне переозброєння Збройних Сил на нові, сучасні зразки озброєння та військової техніки, забезпечити Збройні сили всім необхідним майном.

Казначейські зобов'язання “Військові”. Міністерство фінансів України відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2014 року № 101 “Про випуск

казначейських зобов'язань “Військові” з 21 травня 2014 року розпочало розміщення казначейських зобов'язань “Військові” серії В на пред'явника в документарній формі загальним обсягом 100 млн гривень із строком обігу 24 місяці, номінальною вартістю 1000 гривень, відсотковою ставкою 7 % річних та сплатою купонів кожні шість місяців у розмірі 35 гривень. Таким чином Міністерство фінансів України започатковує розміщення державних цінних паперів із фіксованою ставкою доходу для залучення додаткових коштів до Державного бюджету. Така пропозиція є закликком до спільноти щодо об'єднання зусиль, бажань та намірів долучитися до вирішення загальнонаціональних завдань та надати фінансову допомогу вітчизняним Збройними Силами із метою підвищення їх боєготовності та зміцнення обороноздатності держави.

Основні умови випуску облігації внутрішньої державної позики “Військові облігації”:

загальний обсяг випуску – до 1 млрд грн;
номінальна вартість однієї облігації – 1000 грн;

термін обігу облігації – 2 роки ;

річна відсоткова ставка доходу – 7 %.

Розміщення облігації здійснюється на аукціонах, що проводиться Національним банком України через первинних дилерів (наразі їх кількість становить 17 банків і в подальшому може збільшуватися).

Добровільні внески населення на потреби ЗС. Станом на **30.11.15 року** в рамках акції “Підтримай Українську армію” на рахунки МОУ надійшло **160,51 млн грн.**

З них у 2015 році надійшло 6,770 мільйони гривень.

З початку 2015 року іноземної валюти в гривневому еквіваленті продано на загальну суму 893,4 тисячі гривень.

З цієї суми 145,262 мільйони гривень - грошові перекази на матеріально-технічне, решта - на медичне забезпечення Збройних Сил України.

За допомогою дзвінків на єдиний мобільний номер “565” на підтримку Української армії перераховано 1,343 мільйони гривень (усі - на матеріально-технічне забезпечення ЗС України) [7].

Волонтерська діяльність. Цей спосіб забезпечення набув широкого розмаху під час проведення АТО і в основному зорієнтований на підтримку та забезпечення добровольчих батальйонів територіальної оборони.

Придбання матеріальних ресурсів для потреб ЗС за кордоном. Некерована

переорієнтація підприємств ОПК на закордонні ринки озброєння вкрай слабо узгоджена із завданнями переозброєння власної армії. Планомірна, масова закупівля основних зразків озброєння та військової техніки іноземного виробництва, спільне або ліцензійне їх виробництво, придбання Україною базових та спеціальних технологій майже не здійснюється.

Практика зустрічних вимог, або так званий *офсет* (від англ. *offset* – відшкодування, зустрічна вимога) – це компенсація експортером частини витрат імпортеру ОВТ та продукції військового призначення (ПВП) на їх закупівлю, яка здійснюється згідно законодавчим та нормативним актам країни-імпортера, що регламентують офсетну діяльність. Доречно зауважити, що ідеї офсету не заохочуються на міжнародному рівні правилами Всесвітньої торгової організації та Європейського союзу,

однак для ОВТ та ПВП вони не забороняються. Основне призначення офсетів – протекція національних інтересів (розвиток оборонної промисловості та економіки, залучення нових технологій, розвиток наукового потенціалу тощо), у випадку відкриття внутрішнього ринку оборонної продукції для міжнародних тендерів.

Спроби організувати придбання необхідного ОВТ за кордоном свідчать про низький рівень військово-технічного співробітництва та небажання переважної більшості країн світу йти на цей крок. Україна опинилась практично у військово-технічній ізоляції, що вкрай негативно впливає на хід (за термінами та якістю) проведення антитерористичної операції на сході України.

Розрізняють наступні варіанти основних офсетних угод (рис. 2):

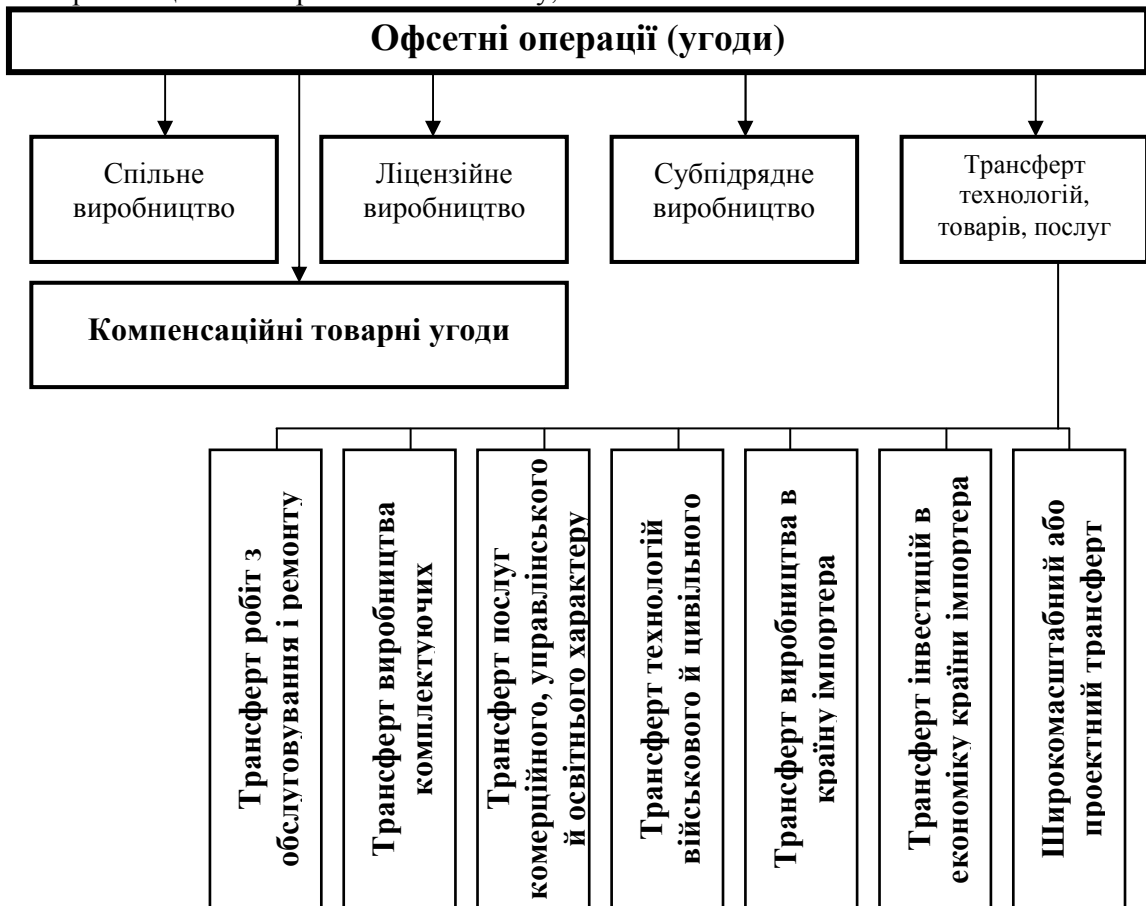

Рис. 2. Основні види офсетних операцій (угод)

Спільне виробництво дозволяє країні-імпортеріві придбати у країні-експортера інформацію з технології виготовлення продукції, яка його цікавить (як правило, це зразки озброєння, що є предметом головного контракту купівлі-продажу). Ліцензійне виробництво продукції передбачає передачу технологій за прямими комерційними угодами між виробником

країні-експортера й урядом або виробником країн-імпортерів. Головна різниця між спільним і ліцензійним виробництвом полягає в розподілі авторських прав на продукцію і обмежень по використанню виготовленої продукції. Прикладами таких угод може бути виробництво літаків F-16 у Туреччині на основі ліцензій з

США, підводних човнів на основі ліцензії з Німеччиною.

При субпідрядному виробництві країна-імпортер отримує лише інформацію з технології виготовлення складової кінцевої продукції (прилад, агрегат, вузол, деталь тощо).

Трансфер технологій пов'язаний з домовленостями на проведення науково-дослідних робіт та надання технічного сприяння з впровадження сучасних технологій (які не мають прямого відношення до зразків озброєння та військової техніки, які закуповуються) на підприємствах країни-імпортера.

Офсетні вимоги залежно від того, чи є товари та послуги, що надаються частиною продукції військового призначення, класифікують на прямі й непрямі.

Прямі офсет-компенсаційні угоди, які виконуються експортером в оборонних галузях промисловості імпортера в рамках реалізації офсетних проектів, безпосередньо пов'язаних із продукцією військового призначення, що поставляється. Як правило, він знаходить віддзеркалення в:

організації спільних підприємств по виготовленню окремих вузлів, деталей і запасних частин до ПВП, що поставляється;

організації складальних виробництв ПВП, що поставляється, або її окремих компонентів;

передачі технологій, розробок і “ноу-хау” щодо виробництва ПВП, що поставляється, а також комплектуючих вузлів і деталей організацією цього виробництва в країні імпортера;

закупівлі постачальником оборонної продукції послуг місцевого виробництва, передачею субпідрядних робіт на її виготовлення місцевим оборонним підприємствам;

відряданням фахівців постачальника для надання технічного сприяння (проведення консультацій з експлуатації, ремонту й технічного обслуговування ПВП, що поставляє).

Непрямий офсет - компенсаційні угоди, які виконуються експортером в оборонних галузях промисловості і/або інших сферах економіки імпортера шляхом реалізації офсетних проектів, безпосередньо не пов'язаних із ПВП, що поставляється. У рамках цього типу офсету, як правило, здійснюються:

створення взаємовигідних спільних виробництв у різних секторах економіки країни-імпортера на базі переданих технологій і “ноу-хау”;

прямі інвестиції в цивільні галузі економіки країни-імпортера;

передача сучасних технологій і “ноу-хау” у різні цивільні галузі країни-імпортера;

розвиток системи освіти і навчання громадян країни-імпортера.

Розвинуті країни-імпортери ПВП орієнтуються на прямий офсет [6], а ті, що розвиваються - на непрямі проекти в цивільних галузях промисловості. Це пояснюється наявністю або відсутністю потреби в розвитку власної оборонної промисловості.

Суб'єктами офсетної діяльності, як правило є:

уряд країни-імпортера (визначає офсетний пакет);

уряд країни-експортера (комплексна оцінка вигод і збитків, що несуть офсетні запити);

фірми-спецекспортери;

субпідрядники фірм-спецекспортерів (якщо замовникові передається виробництво ПВП та окремих його компонентів);

цивільні фірми країни-експортера (якщо офсет поширюється на номенклатуру товарів, яка виготовляється або планується виготовлятися ними);

наукові організації та підприємства країни-імпортера, які задіяні в офсетних програмах.

Висновки. Таким чином, впровадження офсетних технологій для забезпечення матеріально-технічними ресурсами Збройних Сил України дозволить реалізувати воєнно-економічну, військово-промислову та військово-технічну політику.

Основною проблемою проведення ефективної воєнно-економічної, військово-промислової та військово-технічної політики в напрямку удосконалення військово-технічного співробітництва з використанням офсетних схем з метою розвитку матеріально-технічного забезпечення та всебічного оснащення Збройних Сил України сучасними зразками озброєння та військової техніки залишається нерозвинута законодавча база.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на вирішення питань застосування офсетних схем придбання озброєння та військової техніки закордонного виробництва для потреб Збройних Сил України та забезпечення узгодженості Державної програми будівництва і розвитку Збройних Сил, Державної програми розвитку озброєння, військової техніки, Державної програми реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу для гарантованого забезпечення обороноздатності держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

1. Стратегія сталого розвитку “Україна - 2020”
Затверджено Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015.
2. Стратегія національної безпеки України.
Затверджено Указом Президента України від 26 червня 2012 року № 389/2012.
3. Воєнна доктрина України. Затверджено Указом Президента України від 8 червня 2012 року № 390/2012.
4. Стратегічний оборонний бюлетень України.
Затверджено Указом Президента України від 29 грудня 2012 року № 771/2012.
5. Концепція реформування і розвитку Збройних Сил України на період до 2017 року (введено в дію Указом Президента України від 28.12.12 № 772/2012.
6. Офсетна політика держав в умовах глобалізації. Оцінки та прогнози. Монографія / В.М. Бегма, С.П. Мокляк, О.О. Свергунов, Ю.В. Толочний [за заг. ред. В.М. Бегми]. – К.: НІСД, 2011. – 352 с.
7. Електронний ресурс www.mil.gov.ua

Стаття надійшла до редакції 07.12.2015

Фатальчук А.В.;

Жупинский П.А.;

Возный А.Ф.

Центр воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, Київ

Способы обеспечения материально-техническими ресурсами потребностей Вооружённых Сил в мирное время и особый период

Резюме. В материалах статьи рассматриваются способы материально-технического обеспечения Вооружённых Сил Украины и особенности применения офсетных технологий в мирное время и особый период.

Ключевые слова: офсет; офсетная деятельность; материальное обеспечение; военная логистика; антитеррористическая операция; Вооружённые Силы.

A. Fatalchuk;

P. Zhupinskyi;

A. Vozny

Center for Military and Strategic Studies National Defence University of Ukraine named after Ivan Chernykhovskij, Kyiv

Methods of providing the material and technical resources of necessities of Military Powers in a peace-time and special period

Resume. In materials of the article examined methods of logistical support of Military Powers of Ukraine and feature application of offset technologies in a peace-time and special period.

Keywords: offset; offset activity; financial providing; military logistic; anti-terror operation; military powers.